

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi I. H., Z. H. i J. T.

przy uczestnictwie Skarbu Państwa reprezentowanego przez Prezydenta Miasta K. i Gminy K.

o wznowienie postępowania w sprawie o uznanie za zmarłych S. L. i E. z F. L. zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w K. z dnia 2 lipca 1991 r., sygn. akt I Ns (...),

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 12 czerwca 2008 r., zażalenia skarżących na postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 3 marca 2008 r., sygn. akt II Cz (...),

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 24 października 2007 r. Sąd Okręgowy w K., rozpatrując zażalenie skarżących na postanowienie Sądu I instancji, zmienił to postanowienie i odrzucił skargę I. H., Z. H. i J. T. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w K. z dnia 2 lipca 1991 r., wydanym w sprawie o uznanie za zmarłych S. L. i E. z F. L. Od postanowienia Sądu Okręgowego skarżący wnieśli skargę kasacyjną, którą Sąd ten odrzucił postanowieniem z dnia 3 marca 2008 r., uznając ją za niedopuszczalną w świetle art. 519¹ k.p.c. Sąd Okręgowy wskazał, że zaskarżone orzeczenie nie dotyczyło istoty sprawy, ani też nie zostało

wydane w przedmiocie odrzucenia wniosku wszczynającego sprawę lub w przedmiocie umorzenia postępowania. Odrzucenie skargi o wznowienie postępowania nie może być, zdaniem tego Sądu (wspartym odwołaniem się do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2006 r., III CZ 103/05), traktowane analogicznie jak odrzucenie wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego.

W zażaleniu na to ostatnie postanowienie skarżący wnieśli o jego uchylenie, zarzucając niewłaściwe zastosowanie art. 519¹ k.p.c., polegające na przyjęciu, że odrzucenie skargi o wznowienie postępowania nie jest zrównane z odrzuceniem wniosku o wszczęcie postępowania. Podkreślili, że wykładnia systemowa oraz funkcjonalna przemawia za potraktowaniem odrzucenia skargi jako czynności analogicznej z odrzuceniem pozwu. Skarga inicjuje bowiem postępowanie, a jej odrzucenie postępowanie to kończy. Z mocy art. 409 k.p.c. i art. 406 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. skarga traktowana jest jak pozew, zaś art. 519¹ § 1 k.p.c. przewiduje dopuszczalność skargi kasacyjnej ograniczoną jedynie przepisem szczególnym. Zdaniem skarżących, nie ma przepisu, który wyłączałby dopuszczalność skargi kasacyjnej od postanowienia Sądu II instancji odrzucającego skargę o wznowienie postępowania nieprocesowego z zakresu prawa osobowego. Jako argument przemawiający za tym poglądem skarżący wskazali również fakt przyjęcia przez Sąd Okręgowy w drodze analogii dopuszczalności zaskarżenia zażaleniem postanowienia o odmowie odrzucenia skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zagadnienie zaskarżalności postanowienia o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania w postępowaniu nieprocesowym, wydanego przez Sąd II instancji w wyniku rozpoznania zażalenia, było przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego zarówno przed, jak i po zmianach przepisów regulujących postępowanie cywilne, związanych z nowym ukształtowaniem skargi kasacyjnej (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98). W cytowanym przez Sąd Okręgowy postanowieniu z dnia 11 stycznia 2006 r. (III CKN 103/05, niepubl.) Sąd Najwyższy zaakcentował specyfikę skargi o wznowienie postępowania, która ma charakter nadzwyczajnego środka zaskarżenia, wnoszonego od prawomocnych orzeczeń. Tak ukształtowana skarga jest środkiem wyjątkowym, co pociąga za sobą konieczność ścisłej wykładni normujących ją przepisów. Podobny reżim obowiązuje przy interpretacji przepisów dotyczących skargi kasacyjnej, której także przydane zostały cechy szczególnego środka zaskarżenia, nie mającego waloru

powszechności. Wszelkie przepisy dotyczące obydwu skarg należy zatem wyklądać ściśle, a ich wzajemny stosunek oceniać ze szczególną ostrożnością.

Sprawa, której wznowienia domagali się skarżący, jest sprawą z zakresu prawa osobowego, rozpatrywaną w postępowaniu nieprocesowym. Zagadnienia szczególne związane z wznowieniem takiego postępowania reguluje art. 524 k.p.c., natomiast pozostałe kwestie za pośrednictwem art. 13 § 2 k.p.c. poddane są przepisom art. 399 i nast. k.p.c. Żaden ze wskazanych przepisów nie określa sytuacji, w których orzeczenia wydane w postępowaniu wznowieniowym podlegają zaskarżeniu skargą kasacyjną. W takim wypadku zastosowanie znajdują ogólne zasady postępowania właściwego dla sprawy, której dotyczy skarga o wznowienie – w tym wypadku art. 519¹ § 1 k.p.c. Przepis ten w sprawach z zakresu prawa osobowego przewiduje skargę kasacyjną wyłącznie od wydanych przez sąd drugiej instancji postanowień co do istoty sprawy oraz od postanowień w przedmiocie odrzucenia wniosku i umorzenia postępowania, kończących postępowanie w sprawie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Skarżący zgadza się z tym, że postanowienie w przedmiocie odrzucenia skargi o wznowienie postępowania nie jest postanowieniem co do istoty sprawy, ani w przedmiocie umorzenia postępowania. Uważa natomiast, że jest to postanowienie „w przedmiocie odrzucenia wniosku”. Jak już jednak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyżej powołanego postanowienia, odrzucenie skargi o wznowienie postępowania nie może być traktowane analogicznie jak odrzucenie wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego, ponieważ są to zupełnie różne środki prawne, a odmienności jakie występują między nimi wykluczają posłużenie się w tym wypadku analogią. Nie można bowiem zrównywać wniosku o rozpoznanie sprawy z nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia w tej, rozpoznanej już prawomocnie sprawie. Wskazywane przez skarżącego odesłanie do przepisów o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, zawarte w art. 406 k.p.c., obejmuje jedynie ich stosowanie odpowiednie, a zatem dopasowane do specyfiki postępowania wznowieniowego, natomiast art. 409 k.p.c. odwołuje się wprawdzie do pozwu, ale tylko w celu sprecyzowania podstawowych warunków formalnych skargi, których listę następnie uzupełnia. Żadna z tych norm nie stanowi więc wystarczającej podstawy prawnej dla wykładni art. 519¹ § 1 k.p.c. rozszerzającej pojęcie odrzucenia wniosku także na odrzucenie skargi o wznowienie postępowania.

Skarżący dla poparcia swojego poglądu podnoszą, że jednak taka analogia została dopuszczona w orzecznictwie przy ocenie możliwości wniesienia zażalenia od

postanowienia sądu I instancji odmawiającego odrzucenia skargi (co miało miejsce w rozpatrywanej sprawie). Rzeczywiście w judykaturze dostrzegano w pewnych sytuacjach potrzebę traktowania skargi o wznowienie postępowania podobnie jak pozwu, np. w zakresie dopuszczalności zażalenia na zwrot takiej skargi (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 1998 r., III CZP 69/97, OSNC 1988/7-8/111). Jednak stosowanie analogii ograniczało się do sytuacji, w których wykładnia taka uzasadniona była koniecznością realizacji konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności postępowania (art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji RP). Przytoczona przesłanka interpretacyjna nie występuje w wypadku badania dopuszczalności wniesienia skargi kasacyjnej, która stanowi kontrolę wykraczającą ponad konstytucyjne minimum. W tym więc wypadku ograniczenie skargi kasacyjnej do wypadków wyraźnie wymienionych w art. 519¹ § 1 k.p.c. jest w pełni uzasadnione.

W konsekwencji zażalenie należało oddalić na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.